Od tradicionalne do digitalne pedagoške dokumentacije

Maja Drvodelić, Marija Livaja

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Pedagogija, didaktika i inkluzija u odgoju i obrazovanju	Broj rada: 16	**Pregledni rad**

Sažetak

Vođenje pedagoške dokumentacije važna je komponenta rada svakog odgojitelja u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje-RPOO (OECD, 2011). Tradicionalna pedagoška dokumentacija zasnovana je na tradicionalnoj percepciji djeteta kao nezrelog, nedovršenog i nekompetentnog bića (Babić, 2014) koja uključuje unaprijed zadane obrasce za praćenje i bilježenje dječjeg razvoja. Suvremena pedagoška dokumentacija, koja ima razvojnu funkciju, utemeljena na novim paradigmama djetinjstva, naglašena je u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) u kojem su navedene tri temeljne namjene dokumentiranja: procjena postignuća i kompetencija djece, oblikovanje kurikuluma te partnerstvo s roditeljima i komunikacija sa širom socijalnom zajednicom. Težnja ka razvoju digitalne pedagoške dokumentacije, koja se razmatra u ovome radu, temeljena je na navodima Knauf (2020) koja tvrdi da je digitalna dokumentacija postala savršeni oblik dokumentiranja pa čak i „super-dokumentiranja“.
Ovaj rad ima tri cilja. Prvi je cilj pregled literature koja se bavi pedagoškom dokumentacijom kako bi se utvrdili različiti pristupi vođenja pedagoške dokumentacije u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Drugi je cilj usmjeren na analizu pedagoške dokumentacije propisane Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju u odnosu na pristupe vođenja pedagoške dokumentacije kako bi se utvrdilo odgovara li ona karakteristikama tradicionalne ili suvremene pedagoške dokumentacije. U trećem se cilju temeljem prikaza literature i rezultata analize pedagoške dokumentacije propisane Zakonom, nastoji utvrditi može li se procesom digitalizacije pedagoške dokumentacije doprinijeti razvoju načina bilježenja odgojno-obrazovanog procesa.
Pregledom literature utvrđeno je da se pedagoška dokumentacija prema svojem razvojnom putu i karakteristikama može podijeliti na tradicionalnu, suvremenu i digitalnu dokumentaciju. Rezultati analize pedagoške dokumentacije propisane Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju pokazuju da ona svojim karakteristikama odgovara tradicionalnoj pedagoškoj dokumentaciji. Digitalizacija pedagoške dokumentacije olakšala bi korištenje oblika suvremene pedagoške dokumentacije koji su navedeni u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) i pomogla u pomicanju fokusa s formalizacije i školifikacije procesa dokumentiranja na ono čemu pedagoška dokumentacija zaista služi, a to je bilježenje dječjeg razvoja i planiranje aktivnosti koje su usmjerene njegovom optimalnom razvoju.

Ključne riječi

digitalna pedagoška dokumentacija; digitalizacija pedagoške dokumentacije; suvremena pedagoška dokumentacija; tradicionalna pedagoška dokumentacija; ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

UVOD

Pedagoška dokumentacija

Vođenje pedagoške dokumentacije važna je komponenta rada svakog odgojitelja u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje-RPOO (OECD, 2011). Povećanje značaja RPOO i važnosti njegove uloge u obrazovnom sustavu dovelo je do povećane želje za promatranjem i bilježenjem odgojno-

obrazovnog procesa na sustavniji i sveobuhvatniji način (Knauf, 2019). U suvremenoj literaturi, kreiranje pedagoške dokumentacije uključuje aktivnosti i interakcije koje se sustavno bilježe, dijele, analiziraju i interpretiraju, odnosno o čijem se značenju zajednički pregovara i na temelju toga gradi pedagoška kultura i praksa koje sadrže razvojni potencijal (Slunjski, 2020). Dokumentiranje omogućuje odgojiteljima osvještavanje dječjih interesa i interakcija, razvoj procesa praćenja i vrednovanja te informirano planiranje i razvoj pedagoške prakse (Cowan i Flewitt, 2021). Razumijevanje pedagoške dokumentacije ovisi o pedagoškoj tradiciji, kulturi i odgojno-obrazovnoj politici (Dahlberg i Elfström, 2014, prema Alnervik, 2018) zbog čega ju je nemoguće jednoznačno definirati. Stoga je prvi cilj ovoga rada prikazati pregled literature koja se bavi pedagoškom dokumentacijom kako bi se utvrdili različiti pristupi vođenja pedagoške dokumentacije u ustanovama RPOO.

Tradicionalna pedagoška dokumentacija

Tradicionalno shvaćanje djeteta temelji se na percepciji djeteta kao nezrelog, nedovršenog i nekompetentnog, a djetinjstvo vidi kao pripremnu fazu za odraslost, odnosno zrelost (Babić, 2014). Tradicionalni pedagoški koncept obilježen je transmisijskim pristupom dječjem usvajanju znanja metodom izravnog poučavanja odgojitelja (Miljak, 1996), pri čemu se planiranje aktivnosti i kreiranje okruženja za učenje temelji na odgojiteljevim stavovima, uvjerenjima, očekivanjima i vrijednostima (Petrović-Sočo, 2009). Dijete se shvaća kao pasivno biće i korespondira sa slikom djeteta kao pasivnog nositelja reproduciranja kulture i znanja, a sve što ono treba znati i spoznati pruža mu se od strane odraslog (Bašić, 2011). Iz tradicionalnog shvaćanja djeteta i djetinjstva proizlazi način vođenja dokumentacije za koju će se u nastavku rada koristiti termin *tradicionalna pedagoška dokumentacija*. Jedna od karakteristika tradicionalne pedagoške dokumentacije je vrednovanje dječjeg razvoja i učenja u okruženju ustanove za RPOO na sustavan način s naglaskom na vrednovanje ishoda, a ne procesa (Krechevsky i Stork, 2000). Odgojitelj koristi tradicionalnu pedagošku dokumentaciju kako bi godinu dana unaprijed isplanirao sve odgojno-obrazovne sadržaje koje dijeli po mjesecima i danima i provodi ih s djecom kao pripremljene, metodički oblikovane, fragmentirane i izolirane “porcije” znanja, odabrane prema nekom zamišljenom, prosječnom djetetu (Petrović-Sočo, 2009). Svrha praćenja djeteta je vrednovanje njegova razvoja i učenja prema unaprijed određenim kriterijima kojima se definira što bi tipično dijete trebalo moći učiniti u određenoj dobi (Buldu, 2010). Iako Šagud (2015) navodi da su tradicionalna uvjerenja o djetinjstvu trajno izgubila smisao, u mnogim se zemljama i dalje koriste standardizirane procedure za sustavno identificiranje razvojnih faza djeteta kao i djetetove potrebe za podrškom (Alasuutari i Kelle 2015) koje odgovaraju tradicionalnoj pedagoškoj dokumentaciji.

Suvremena pedagoška dokumentacija

U ovome će radu termin *suvremena pedagoška dokumentacija* biti korišten za vrstu pedagoške dokumentacije koja proizlazi iz novih paradigmi djetinjstva. Iz konstruktivističke perspektive, djetinjstvo se smatra socijalnom konstrukcijom, a djeca sposobnim akterima koji u interakcijama u različitim društvenim kontekstima konstruiraju svoje živote i osobni identitet (Babić, 2014). Iz toga slijedi da ne postoji univerzalna priroda djeteta iz koje je moguće izvesti što je djetetu potrebno za zdrav razvoj nego se dijete aktivno i kompetentno, na sasvim individualan i jedinstven način, uključuje u socijalni kontekst, i stoga se u obrazovanju trebaju uvažavati djetetovi individualni interesi, aktivnosti i nadarenosti (Bašić, 2011). Tzv. nove paradigme djetinjstva[1] poslužile su i kao

polazište za razvoj Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje - NKRPOO (2015) u kojem se, između ostalog, navodi da dijete nije objekt u odgojno-obrazovnom procesu, već je socijalni subjekt koji participira, konstruira i u velikoj mjeri određuje svoj vlastiti život i razvoj. Takvo shvaćanje djetinjstva pridonosi razumijevanju dokumentacije kao sredstva koje se koristi za razvoj odgojno-obrazovnog procesa, a ne za retrospektivno bilježenje prošlih događaja ili interakcija (Forman i Fyfe, 1998). Ovaj je pristup utemeljen na konceptu pedagoške dokumentacije koja je razvijena iz pokreta Reggio Emilia koja promovira oblike dokumentacije koji se temelje na vizualizaciji aktivnosti, koje su direktno povezane s planiranjem, razvojem i vrednovanjem svakodnevne pedagoške prakse (Dahlberg, Moss i Pence, 1999; Rintakorpi, 2016). U ovakvom je razumijevanju dokumentiranja izmješten naglasak sa pukog prikupljanja činjenica na važnost odgojiteljskih kompetencija. Vujičić (2014) naglašava da samo onaj odgojitelj kojemu je dokumentiranje odgojno – obrazovnog procesa važno zbog razvoja djece u njegovoj odgojnoj skupini, ali i zbog svog vlastitog razvoja, može razumjeti i shvatiti dijete upravo onakvo kakvo ono jest. U NKRPOO oblici dokumentiranja su podijeljeni u dvije kategorije: oblici koji se odnose na dokumentiranje aktivnosti djece i oblici koji se odnose na dokumentiranje aktivnosti odgojitelja.

Oblici suvremene pedagoške dokumentacije

Oblici dokumentiranja koji se koriste za dokumentiranje dječjih aktivnosti su individualni portfolio, uradci djece (individualni i zajednički), samorefleksije djece, narativni oblici i opservacije postignuća djece. Prema Slunjski (2020), *individualni portfolio* je kolekcija pedagoške dokumentacije jedinstvena za svako dijete, kroz kojega se prati i dokumentira način na koji dijete rješava probleme, iznosi svoje pretpostavke, kreativno razmišlja te koristi i razvija različite kompetencije. *Uradci djece* mogu biti zajednički i individualni, a uključuju slike i crteže djece, pisane uratke djece, verbalne izričaje djece, glazbene izričaje, izričaje pokretom, dramski izričaj te konstrukcije i druge trodimenzionalne radove djece (NKRPOO, 2015). Novaković, Tomljenović i Rončević (2016) ističu kako pažljivo praćenje i dokumentiranje dječjih uradaka pomaže da bolje razumiju procese učenja kod djece, a s druge strane djeci ta ista dokumentacija omogućuje da grade svoja nova znanja na temelju kritičkog pregleda njihovih vlastitih radova. *Samorefleksije djece* odvijaju se na temelju provedenih aktivnosti te uvida u njihove likovne crteže i slike, fotografije nastale prilikom izvođenja raznih aktivnosti, slušanjem snimki razgovora ili gledanjem videozapisa. Gibson Warash i Workman (2016) ističu kako djeci treba omogućiti da procjenjuju svoj rad, jer nedopuštanje djetetu da se kritički osvrne na ono što je napravilo može umanjiti zainteresiranost za daljnje učenje, a samim time i za daljnji napredak i razvoj. U Priručniku za samovrednovanje ustanova za RPOO (NCVVO, 2012) prepoznaje se važnost dječjeg samovrednovanja vlastitih postupaka, akcija i cjelokupnog ponašanja kao temeljne vještine koju treba razvijati od najranije dobi. *Narativni oblici* kao oblik pedagoške dokumentacije uključuju bilješke za odgojitelje i ostale stručne djelatnike vrtića, djecu, roditelje te za profesionalnu zajednicu učenja i razne izložbe i prezentacije (NKRPOO, 2015). Odgojitelj može bilježiti razne zaključke do kojih je dijete došlo, a koji su važni kao pokazatelj dječjeg razvoja, može bilježiti i određene razgovore u kojima se dijete povjerava o obiteljskim ili vršnjačkim odnosima kao i riječi izrečene prilikom dječje prezentacije njegova crteža, slike ili igre koju je osmislilo. *Opservacije postignuća* djeca dokumentiraju se kroz praćenje sposobnosti i postignuća djece, anegdotske bilješke te foto i video zapise dječjih aktivnosti (NKRPOO, 2015). Svi navedeni oblici dokumentiranja dječjih aktivnosti kao krajnji rezultat trebale bi imati bolje razumijevanje samog procesa kojim djeca uče, ali i proces učenja odraslih te samim time služiti za poboljšanja i unapređenja vrtićkog

kurikuluma te odgojno – obrazovnog rada u ustanovama ranog i predškolskog odgoja.

Oblici dokumentiranja koji se koriste za dokumentiranje aktivnosti odgojitelja uključuju individualni i grupni portfolio, samorefleksije te zajedničke refleksije odgojitelja i drugih stručnih djelatnika u vrtiću (NKRPOO, 2015). *Individualna i zajednička dokumentacija* vodi se o različitim aspektima okruženja i njihovoj ulozi u oblikovanju kurikuluma. Pedagoški potencijal okruženja očituje se u bogatstvu prilika za učenje djece što rezultira aktivnostima koje su cjelovite, raznovrsne i raznorodne (Slunjski, 2020) i zbog toga zaslužuje važan značaj prilikom dokumentiranja. Individualnim i grupnim portfoliom bilježe se i različita iskustva i aktivnosti djece, socijalne interakcije djece kao i različiti oblici suradnje s roditeljima i drugim dionicima. Pritom zapisi mogu biti različitih oblika, od bilješki, preko fotografija do audio i vizualnih zapisa. Osim onog izrečenog, odgojitelj treba pratiti i dječje emocije koje se javljaju uslijed aktivnosti, a sve to može činiti ako doista želi i teži ka tome da sva dokumentacija bude izvor novih ideja, aktivnosti, projekata te iznad svega služi za napredak svakog djeteta i cijelog kolektiva koji djeluje u jednoj ustanovi ranog i predškolskog odgoja. *Samorefleksije i zajedničke refleksije* pridonose profesionalnom razvoju odgojitelja. One su prilika za analizu kvalitete različitih aspekata odgojno-obrazovnog procesa, suradnje s roditeljima i drugim dionicima, posebice stručnim suradnicima i kolegama. Refleksija i samorefleksija načini su vanjske i unutarnje provjere koje imaju informativnu (podaci o načinu rada) i regulativnu vrijednost (budući postupci) (Šagud, 2006). Posebnu vrijednost zajedničke refleksije ističe Slunjski (2008) koja navodi da one odgojiteljima omogućuju razmjenjivanje vlastitih razumijevanja i stvaranja novih, zajedničkih i cjelovitih razumijevanja.

Namjena suvremene pedagoške dokumentacije

U Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) navedene su tri temeljne namjene dokumentiranja koje naglašavaju razvojnu funkciju suvremene pedagoške dokumentacije: procjena postignuća i kompetencija djece, oblikovanje kurikuluma te partnerstvo s roditeljima i komunikacija sa širom socijalnom zajednicom.

Za *procjenu postignuća i kompetencija djece* u NKRPOO (2015) ističe se važnost holističkog promatranja djece kroz različite situacije kako bi se stvorila cjelovita slika djetetovih interesa, mogućnosti i kompetencija. Rezultati istraživanja Carr i Lee (2012) potvrđuju dobrobit pedagoške dokumentacije koja se koristi kao alat za vrednovanje pri čemu ona doprinosi razvoju dječjeg identiteta u ustanovi RPOO. S druge strane Alasuutari, Markström i Vallberg-Roth (2014) navode da se može pojaviti problem kada se pedagoška dokumentacija koristi kao alat za procjenu i vrednovanje dječjih vještina ako se kao mjera koristi „normalno dijete“ uz pomoću čega se onda kod ostale djece bilježe odstupanja i različitosti. Međutim, NKRPOO (2015) jasno naglašava da „svrha dokumentacije nije dijete procijeniti u određenim kategorijama niti ga kategorizirati prema općenitim razvojnim razinama, nego ga gledati, slušati i razumjeti i na tim osnovama podržati proces njegova odgoja i učenja.“ (p.45). Što odgojitelji bolje poznaju svako dijete, to više mogućnosti imaju podržati i proširiti njegov razvoj i učenje, a upravo praćenje i procjenjivanje omogućuje odgojiteljima da bolje upoznaju svako dijete i podrže njegov razvoj, a korištenje pedagoške dokumentacije im pritom pomaže da razumiju kad su i na koji način djeca spremna za učenje novih vještina i znanja (Tankersley, Brajković i Handžar 2012).

Korištenje suvremene pedagoške dokumentacije za *oblikovanje kurikuluma* omogućuje osiguravanje specifične potpore procesu odgoja i učenja svakog djeteta posebno, usklađene s njegovim individualnim i razvojnim mogućnostima, kognitivnim strategijama i drugim posebnostima (NKRPOO, 2015). Dijete se doživljava kao ravnopravni sudionik odgojno-obrazovnog procesa, njegove želje i mišljenja se uvažavaju te se temeljem njih formiraju aktivnosti u skladu s djetetovim potrebama što omogućuje djeci da uče i rade s djecom koja nisu njihovi vršnjaci, da s njima razmjenjuju znanja i iskustva te tako podižu intelektualne razine razvoja (Slunjski, 2001). Suvremena pedagoška dokumentacija orijentirana je na procese, a ne na činjenice i zbog toga se može koristiti kao sredstvo za unapređenje kvalitete cjelokupne odgojno-obrazovne prakse (Slunjski, 2020). Kada se suvremena pedagoška dokumentacija promatra u funkciji razvoja kurikuluma može se zaključiti da je ona zapravo jedna vrsta istraživanja koja se odvija u svakodnevnom pedagoškom kontekstu (Dahlberg, Moss i Pence 2007; Rinaldi 1998).

Suvremena pedagoška dokumentacija omogućuje posredovanje različitih segmenata odgojno-obrazovnog procesa roditeljima čime se potpomaže i razvija *partnerstvo s roditeljima i širom socijalnom zajednicom* (NKRPOO, 2015). Kada odgojitelji koriste pedagošku dokumentaciju u komunikaciji sa različitim dionicima (djecom, roditeljima, kolegama i dr.) mogu doprinijeti iznošenju različitih perspektiva i stajališta vezanih za svakodnevnu praksu i omogućiti odraslima da podupru dječji razvoj na drugačije, često i neočekivane načine (Alasuutari i sur., 2014; Formosinho i Formosinho, 2016). Tim se otvara prostor roditeljima za bolje razumijevanje aktivnosti koje se provode u vrtiću i razine dječje participacije, dječjih interesa, načina komunikacije koje oni mogu usporediti sa vlastitim iskustvom i u konačnici doprinijeti razvoju cjelokupne slike o djetetu i boljem razumijevanju djetetova razvoja. Dodatno, dokumentacija omogućuje vidljivost RPOO što omogućuje široj zajednici da reagira na potrebe, ali i inicijative djeteta (Bučević i Somolanji Tokić, 2021).

Digitalizacija pedagoške dokumentacije

Digitalizacija pedagoške dokumentacije javlja se kao informacijsko, komunikacijski i tehnološki (IKT) odgovor na namjenu suvremene pedagoške dokumentacije. Ne temelji se na paradigmama dječjeg razvoja, već na razvoju IKT-a koja se može iskoristiti za razvoj digitalnih rješenja za procjenu postignuća i kompetencija djece, oblikovanje kurikuluma te partnerstvo s roditeljima i sa širom socijalnom zajednicom. Uporaba digitalnih tehnologija služi olakšavanju poslovnog i privatnog života ljudi pa je kao takva neizostavna i u ustanovama za RPOO. Digitalizacija pedagoške dokumentacije omogućava lakši, kvalitetniji i transparentni način bilježenja dječjeg razvoja.

U zaključcima Vijeća Europske unije o ulozi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te osnovnoškolskog obrazovanja u poticanju kreativnosti, inovativnosti i digitalne kompetencije (2015) navodi se da sposobnost za inovacije i razvoj novih proizvoda i usluga u velikoj mjeri ovisi o iskorištavanju prednosti digitalne revolucije koja zapanjujućom brzinom mijenja gospodarstva i društva. Na svim je razinama hrvatskog obrazovnog sustava, od predškolskog do visokoškolskog obrazovanja, unaprijeđen dio procesa dokumentiranja uporabom digitalne informacijske tehnologije. Iako postoji ideja o digitalizaciji dokumentacije cjelokupne obrazovne vertikale, ona do sada nije u potpunosti realizirana. Digitalizaciju je u najvećoj mjeri iskoristio visokoškolski sustav koji je razvio digitalne sustave za upis na preddiplomski[2] i diplomski[3] studij, studiranje[4], postupak institucijske i programske reakreditacije

[5] te studentskih prava[6]. Slijedi srednjoškolski sustav koji ima informacijski sustav upisa[7], digitalni oblik matične knjige[8] i digitalni oblik razredne knjige[9]. U osnovnoškolskom sustavu digitalizirana je samo matična knjiga (E-matica) i razredna knjiga (E- dnevnik), a predškolski sustav još čeka na finalizaciju projekta e-Upisi[10] koji bi omogućio korištenje nacionalne platforme digitalnog upisa u ustanove RPOO. Iako ne postoji nacionalna platforma e-upisa u dječje vrtiće, neki gradovi i općine[11] samostalno razvijaju i koriste svoje digitalne sustave za upis u ustanove RPOO. Upisi u ustanove RPOO za sada su jedini segment prema kojem je usmjerena digitalizacija u području RPOO. U dokumentima obrazovne politike ne postoji trag o važnosti i stvarnoj namjeri koja vodi ka digitalizaciji pedagoške dokumentacije u sustavu RPOO, ali se zaključcima Vijeća Europske Unije (2015) pozivaju sve članice EU da potaknu pružatelje obrazovanja ili relevantna tijela, da škole i objekte za RPOO opreme na odgovarajućoj razini kako bi se poticale kreativne i inovativne sposobnosti. Iako se direktno značenje ove preporuke može tumačiti kao opremanje informacijsko-komunikacijskom tehnologijom, latentna poruka je usmjerena na razvoj digitalnih platformi koje mogu, između ostaloga, omogućiti inovativne načine bilježenja odgojno-obrazovnog procesa. U ovo digitalno doba, važno je da odgojitelji razvijaju digitalnu kompetenciju. Europski okvir digitalnih kompetencija za obrazovatelje - DigCompEdu (Punie, 2017) opisao je specifičnost digitalne kompetencije kroz šest područja, od kojih su tri direktno vezana za kompetencije odgojitelja potrebne za kvalitetno vođenje digitalne pedagoške dokumentacije: profesionalni angažman koji se odnosi na uporabu digitalnih tehnologija za komunikaciju, suradnju i profesionalni razvoj; digitalni izvori i materijali koji obuhvaćaju pronalaženje, izradu i dijeljenje digitalnih izvora i materijala; praćenje i vrednovanje.

Sustav digitalne dokumentacije može se koristiti pomoću tableta i pametnih telefona kako bi se uhvatio presjek procesa učenja „u trenutku“ i „u hodu“ (Cowan i Flewitt, 2021). Rezultati istraživanja koje je provela Nilsen (2018) potvrđuju da je tablet postao uobičajeno pomagalo u ustanovama RPOO, a istraživanje koje su provele Lindeman, Svensson i Enochsson (2021) pokazalo je da odgojitelji u Švedskoj koriste tablete upravo kao sredstvo za vođenje administracije i dokumentacije. Knauf (2020) navodi da je digitalna dokumentacija postala savršeni oblik dokumentiranja pa čak i „super-dokumentiranja“.

U Hrvatskoj je Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (2019) (u daljnjem tekstu Zakon) navedeno da su dječji vrtići dužni voditi pedagošku i zdravstvenu dokumentaciju te evidenciju o djeci koristeći se obrascima pedagoške dokumentacije i evidencije koju propisuje ministar prosvjete i športa[12] i obrascima zdravstvene dokumentacije i evidencije koju propisuje ministar zdravstva [13]. Ti su obrasci propisani Pravilnikom o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću u Republici Hrvatskoj (2001) i Pravilnikom o sadržaju zdravstvene dokumentacije djece rane i predškolske dobi (2002). Iako je Zakon usvojen, ne tako davne, 2019. godine, temeljni dokumenti za vođenje pedagoške dokumentacije nisu osuvremenjeni u odnosu na postojeći Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2015), već su zadržani oni iz vremena tradicionalnog razumijevanja djeteta i djetinjstva. Stoga je pretpostavka da obrasci pedagoške dokumentacije propisani Pravilnicima[14] svojim karakteristikama u većoj mjeri odgovaraju karakteristikama tradicionalne pedagoške dokumentacije, nego karakteristikama suvremene pedagoške dokumentacije.

Iz te pretpostavke proizlazi drugi cilj ovoga rada: analizirati pedagošku dokumentaciju propisanu Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju u odnosu na pristupe vođenja pedagoške dokumentacije kako bi se utvrdilo odgovara li ona karakteristikama tradicionalne ili suvremene pedagoške dokumentacije. Dodatno, temeljem prikaza literature i rezultata analize pedagoške dokumentacije propisane Zakonom, utvrditi može li se procesom digitalizacije pedagoške dokumentacije doprinijeti razvoju načina bilježenja odgojno-obrazovanog procesa.

METODOLOGIJA

U ovome radu korištena je kvalitativna analiza sadržaja sa sumativnim pristupom (Hsieh i Shannon). U prvome je koraku provedena manifestna analiza sadržaja, odnosno identificiran je i kvantificiran sadržaj pedagoške dokumentacije (Potter i Levine-Donnerstein, 1999). Kako analiza ne bi završila s pukim prikazom broja riječi ili sadržaja, u sumativnom pristupu, nastavlja se s latentnom analizom sadržaja (Hsiesh i Shannon, 2005) koja nastoji otkriti što se nalazi iza samog značenje riječi ili konteksta (Morse i Field, 1995), što je učinjeno u drugom koraku analize.

Analiza sadržaja provedena je na sedam, od ukupno devet, knjiga tradicionalne pedagoške dokumentacije koja je propisana Pravilnikom o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije u dječjim vrtićima u Republici Hrvatskoj (2001). Analiza obuhvaća: Matičnu knjigu, Imenik djece, Pedagošku dokumentaciju odgojno – obrazovne skupine, Dosje djeteta, Program stručnog usavršavanja, Ljetopis dječjeg vrtića i Knjigu zapisnika. Dodatno, prikazan je sadržaj Zdravstvenog kartona propisan Pravilnikom o sadržaju zdravstvene dokumentacije djece rane i predškolske dobi (2002). U analizu nisu uključene dvije knjige pedagoške dokumentacije propisane Pravilnikom: Godišnji plan i program odgojno – obrazovnog rada i Godišnje izvješće o ostvarivanju plana i programa rada s obzirom da sadržaji ovih knjiga nisu usporedivi jer okvirni sadržaj koji je propisan Obrascima svaka ustanova za RPOO oblikuje prema vlastitim potrebama s obzirom na kontekst rada ustanove, kulturu ustanove i individualnim specifičnostima i karakteristikama zaposlenika i djece.

REZULTATI I RASPRAVA

U prvome su koraku kvantificirani podatci iz osam knjiga pedagoške dokumentacije. Iz rezultata prikazanih u Tablici 1. vidljivo je da se naziv i sjedište dječjeg vrtića te pedagoška godina za koju se dokumentacija vodi ponavljaju u osam različitih dokumenata, a za njihovo su upisivanje zaduženi administrativni djelatnici, članovi stručnog tima, pedagozi, logopedi, psiholozi, defektolozi, zdravstveni djelatnici te odgojitelji. U četiri različite knjige pedagoške dokumentacije unose se podaci o djetetu, podaci o roditeljima, naziv odgojne skupine te imena matičnih odgojitelja, a te podatke unose administrativni djelatnici, članovi stručnog tima i odgojitelji. Bilješke/napomene/specifični podaci unose na tri različita mjesta u dokumentaciji, a iste unose administrativni djelatnici, odgojitelji, članovi stručnog tima i ravnatelj dječjeg vrtića. U dvije se knjige pedagoške dokumentacije unose datum upisa/ispisa djeteta, podaci o liječnicima, podaci o procijepljenosti djeteta te razlozima i vremenu izostanka iz dječjeg vrtića, kao i podaci o praćenju/procjeni djeteta, ciljevi/napredak i ishodi odgojno – obrazovnih planova i važni događaji koji obilježavaju ustanovu ili određenu odgojnu skupinu te spomenute podatke unose administrativni djelatnik, članovi stručnog tima, odgojitelji te ravnatelji. Podatci koji se unose samo jedanput su matični brojevi djece, podaci o zdravstvenom osiguranju, razlozi vođenja dosjea

djeteta, orijentacijski plan i program, tjedni plan, dnevnik rada, materijalni uvjeti i aktivnosti, bilješke o radu s roditeljima, roditeljski sastanci, vrednovanje ostvarenog plana i programa, podaci o zaposlenicima, sadržaji stručnih usavršavanja, način prijenosa novih spoznaja, teme sastanaka te povijest vrtića i njegova kultura.

Tablica 1. Prikaz sadržajnih kategorija i njihove učestalosti u knjigama pedagoške dokumentacije

ZAPISNIK SA SASTANKA						x			1
POVIJEST VRTIĆA I NJEGOVA KULTURA							x		1
CILJEVI, NAPRETCI TE O-O ISHODI					x		x		2
VAŽNI DOGAĐAJI					x		x		2

U drugome su koraku sadržaji osam knjiga pedagoške dokumentacije propisane Zakonom promatrani u odnosu na osnovne teorijske postavke tradicionalnog i suvremenog načina bilježenja odgojno obrazovnog procesa kako bi se utvrdilo ima li u njima i u kojoj mjeri sadržaja koji odgovaraju navedenim pristupima.

Matična knjiga vodi se na obrascu veličine 25x35 cm i sadrži 200 stranica, a zapisi koji se nalaze u njoj odnose na osnovne podatke o vrtiću i na socio-demografske i činjenične podatke koji se prikupljaju o djetetu i njihovim roditeljima/skrbnicima te imaju informativnu funkciju i sve karakteristike tradicionalne pedagoške dokumentacije.

Imenik djece vodi se na obrascu veličine A4. Svake pedagoške godine ispunjava se novi imenik djece bez obzira mijenjaju li se djeca u odgojnoj skupini ili odgojna skupina ostaje potpuno ista. Iz analize sadržaja vidljivo je da se u imeniku djece, koji ispunjava odgojitelj, prikupljaju činjenični podatci, odnosno, da se ponavljaju podatci o vrtiću i o djetetu, opširnije se navode socio-demografski i kontaktni podaci roditelja te se navode temeljni podatci relevantni za očuvanje zdravlja djeteta kao i razlozi dječjeg izostanka iz vrtića što ukazuje na formalni način bilježenja činjenica koji odgovara karakteristikama tradicionalne pedagoške dokumentacije.

Knjiga pedagoške dokumentacije odgojne skupine vodi se za svaku odgojnu skupinu u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Postoje tri kompleta knjiga pedagoške dokumentacije koje ukupno sadrže 773 stranice. Na početku svake knjige odgojitelji upisuju orijentacijski plan i program odgojno – obrazovnog rada za razdoblje od jednog, dva ili tri mjeseca, ovisno o knjizi za koju se dokumentacija vodi. Orijentacijski plan i program sadrži razvojne zadaće prema području razvoja za skupinu, ali i za pojedino dijete, organizacijske i materijalne uvjete koji su nužni za ostvarivanje zadaća te sklopove i teme aktivnosti potrebne za ostvarivanje razvojnih zadaća. Dodatno, u orijentacijski plan se upisuje suradnja sa sustručnjacima, roditeljima i drugima radi ostvarivanja postavljenih ciljeva te važni datumi (rođendani, sastanci, svečanosti, izleti i dr.). Zatim slijedi tjedni plan i program odgojno – obrazovnog rada sa nazivima i slijedom aktivnosti kao i poslovima nužnim za ostvarivanje tjednog plana i programa i dnevnik rada u kojem se bilježi radno vrijeme pojedinog odgojitelja, datum i broj djece u odgojnoj skupini za dan za koji se dnevnik

ispisuje, planirani poticaji za aktivnosti te iskorišteni situacijski poticaji, zapažanja o aktivnostima i ponašanju djece u odnosu na postavljenje zadaće i suradnja sa sustručnjacima i roditeljima. Posljednjih 11 stranica jednomjesečne te dvomjesečne knjige te 15 stranica tromjesečne knjige služi za opis pripreme zajedničkih aktivnosti djece i odraslih (izleti, druženja i razne svečanosti) kao i zapažanja i zapisi o istima. Tamo se bilježe i pripreme za roditeljske sastanke i zaključci nakon, zabilješke o radu s roditeljima (individualni i skupni), vrednovanje uvjeta ostvarivanja plana i programa, vrednovanje ostvarenosti razvojnih zadaća te određene zabilješke i napomene.

Knjiga pedagoške dokumentacije odgojne skupine, jedina je knjiga pedagoške dokumentacije propisana Pravilnikom koja sadrži elemente kojima se mogu pripisati razvojna svojstva karakteristična knjigama suvremene pedagoške dokumentacije. Navedeno se odnosi na Dnevnik rada koji omogućuje odgojiteljima bilježenje dječjih aktivnosti i situacijskih poticaja koji su proizašli na temelju tih aktivnosti. Ovi zapisi omogućuju poticaj za daljnji razvoj aktivnosti koji je u skladu s potrebama djeteta, pogodni su za samorefleksiju i zajedničku refleksiju te mogu poslužiti kao poticaj za razgovor s roditeljima. Orijentacijski plan, tjedni plan i program i plan zajedničkih aktivnosti svojim nazivima sugeriraju da se radi o razvojnom pristupu usmjerenom na dijete, ali kategorije razvojnih područja koje se unaprijed upisuju i planiraju otkrivaju da ovaj pristup nije u skladu s novim paradigmama djetinjstva već doprinosi fragmentiranju, a ne holističkom pristupu dječjeg razvoja što odgovara karakteristikama tradicionalne pedagoške dokumentacije.

Zdravstveni karton djeteta sadrži podatke o dječjem vrtiću ime odgojne skupine, podatke o djetetu, roditeljima, imena i podatke o dječjem pedijatru te stomatologu. U zdravstveni karton prilaže se dokumentacija poput potvrde o obavljenom sistematskom pregledu prije upisa u dječji vrtić, ispričnice radi odsutnosti zbog bolesti te kopije cjepne knjižice djeteta zbog uvida u procijepljenost. U zdravstveni karton bilježi se i vrijeme i razlozi izostanka djeteta te preboljene bolesti[15].

Iz prikaza elemenata zdravstvenog kartona djeteta vidljivo je da se radi o proširenoj verziji zdravstvenih podataka ranije navedenih u imeniku djece. Zdravstveni karton ima funkciju dokumentiranja i arhiviranja podataka relevantnih za dječje zdravlje, a podatci koji se njime prikupljaju osiguravaju godišnju analizu izostanaka te broja i vrste oboljenja. Iako se podatci iz kartona i prilozi dopunjavaju prema potrebi, ovaj dokument nema direktnu razvojnu funkciju karakterističnu za dokumente suvremene pedagoške dokumentacije već svojim karakteristikama odgovara tradicionalnoj pedagoškoj dokumentaciji.

Dosje djeteta s posebnim potrebama vodi se za svako dijete koje ima posebnu odgojno-obrazovnu potrebu. Dosje vode odgojitelji, stručni tim i zdravstveni djelatnici na formatu A3[16]. Dosje djeteta s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama sadrži svu medicinsku dokumentaciju, praćenja, skale procjene, mišljenje pedagoga i psihologa te eventualne konzultacije i mišljenja specijalističkih ustanova.

Već je iz naslova obrasca vidljivo da se radi o zastarjelom konceptu i korištenju zastarjelog termina. Državni pedagoškim standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008) pojam „djeca s posebnim potrebama" zamjenjuje pojmom „djeca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama". Iako su svi navedeni dokumenti, nalazi, rezultati procjena i dr. osnovni temelj za razvoj svih aktivnosti djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u ustanovi RPOO, u ovome se dosjeu ne nalaze mjesta koja upućuju da je riječ o dokumentu koji ima razvoju funkciju sukladnu suvremenoj pedagoškoj

dokumentaciji koja bi omogućila planiranje aktivnosti usmjerene na specifične potrebe djeteta.

Knjiga zapisnika služi za vođenje zapisnika s odgojiteljskih vijeća, internih stručnih aktiva i radnih dogovora, sastanaka stručnog tima te sadrži podatke o dječjem vrtiću (naziv i sjedište) i naslov sastanka. Zapisničar vodi bilješke sa sastanaka na zadanoj formi obrasca kojega po završetku stavlja u fascikl knjige zapisnika. Knjiga zapisnika svojim dokumentarističkom svrhom odgovara tradicionalnoj pedagoškoj dokumentaciji.

Program stručnog usavršavanja odgojitelji i članovi stručnog tima vode individualno te na obrazac ispisuju podatke o dječjem vrtiću, pedagošku godinu za koju se obrazac ispisuje, ime i prezime, struku, zanimanje, rad na poslovima i zadaćama te upisuju program stručnog usavršavanja koji je prihvaćen od strane Odgojiteljskog vijeća. Unutar obrasca nalaze se polja: obvezne teme stručnog usavršavanja prema planu i programu ustanove, područja posebnog stručnog usavršavanja, vrste usavršavanja, sadržaji i aktivnosti, oblici stručnog usavršavanja, stručna literatura koja se koristila sa usavršavanje, organizatori usavršavanja te mjesto, datum i trajanje stručnog usavršavanja. Na poleđini obrasca odgojitelj ili članovi stručnog tima upisuju plan prenošenja i primjene novih spoznaja i realizaciju prijenosa i primjene novih znanja te planirane i ostvarene sate stručnog usavršavanja u pedagoškoj godini za koju se obrazac ispisuje razvrstane prema kategorijama (obvezne teme, posebni stručni interes i rad na stručnoj literaturi).

Iz obrasca programa stručnog usavršavanja vidljiva je potreba činjeničnog prikupljanja podataka o edukaciji, ali izostaje analiza stvarne dobrobiti odabrane edukacije, pročitane literature i sl. Program stručnog usavršavanja, osim formalnog zadovoljavanja uvjeta, trebao bi imati razvojnu funkciju, ali svojim sadržajem ne zadovoljava razvojne uvjete suvremene pedagoške dokumentacije nego odgovara karakteristikama tradicionalne pedagoške dokumentacije.

Ljetopis dječjeg vrtića ispisuje se u knjigu koja je uvezena u tvrde korice, a sve stranice knjige ljetopisa su prazne te se u nju upisuju podatci o dječjem vrtiću koji prezentiraju povijest vrtića, njegovu kulturu, kvalitetu, ciljeve, napredak te ishode odgoja i obrazovanja kao i važne događaje koji obilježavaju ustanovu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ljetopis je spis zajedničkih aktivnosti , kao što su zborno pjevanje, zajednička druženja povodom Dana vrtića, izleti, uključivanje lokalne zajednice te posjeti različitim ustanovama (muzej, kazalište i dr.). Ljetopis ustanove za rani i predškolski odgoj pruža uvid u zajednička, timska postignuća svih djelatnika ustanove na raznim projektima te kvalitetu i kvantitetu suradnje ustanove za rani i predškolski odgoj sa lokalnom zajednicom, vanjskim institucijama i roditeljima.

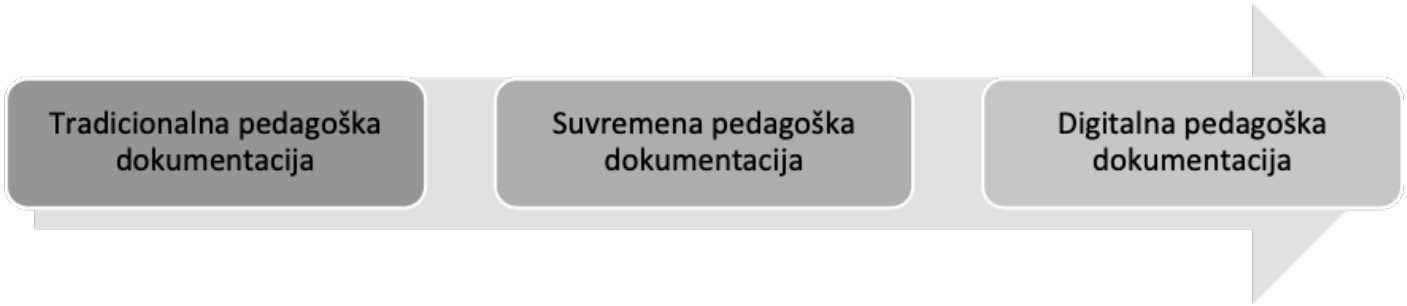
Iako Majcen i Hodap (2017) navode kako ljetopis dječjeg vrtića, uz ostalu potrebnu dokumentaciju, može poslužiti za kvalitetnu analizu područja strategija ustanove koji koriste timovi za kvalitetu u svrhu dokazivanja implementacije misije i vizije ustanove u svakodnevni život i rad, za sada nema istraživačkih dokaza koji potvrđuju da se Ljetopis zaista i koristi u tu svrhu. Iako ljetopis sadrži elemente koji bi mogli biti korišteni u svrhu razvoj cjelokupne ustanove RPOO, trenutno se ljetopis koristi iz dokumentarno-arhivističkih razloga i kao takav nema razvojnu funkciju sukladnu suvremenoj pedagoškoj dokumentaciji, već odgovara karakteristikama tradicionalne pedagoške dokumentacije.

Rezultati pokazuju da od svih osam prikazanih obrazaca pedagoške dokumentacije, u samo se jednom dijelu (Dnevnik rada) jednoga obrasca (Knjige pedagoške dokumentacije) nalazi element koji svojim karakteristikama odgovara suvremenoj pedagoškoj dokumentaciji koja ima razvojni element i koja služi unaprijeđenu kvalitete pedagoške prakse. Može se stoga zaključiti da svih osam obrazaca propisanih Pravilnikom svojim karakteristikama gotovo u potpunosti odgovaraju tradicionalnoj pedagoškoj dokumentaciji.

DISKUSIJA

Rezultati analize pedagoške dokumentacije propisane Pravilnikom pokazuju koliko je pedagoška dokumentacija u ustanovama RPOO opsežna i koliko se učestalo isti podatci upisuju u različite obrasce. Utvrđeno je da pedagoška dokumentacija propisana Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju svojim karakteristikama odgovara tehnicističko-statističkom pristupu prikupljanja podataka koji je u skladu s tradicionalnim pristupom dječjeg razvoja te zbog toga ne odgovara funkcijama i oblicima suvremene pedagoške dokumentacije propisane NKRPOO. Rintakorpi, Lipponen i Reunamo (2014) ističu da se pedagoška dokumentacija lako može pretvoriti u obično bilježenje činjenica bez namjere da se „zabilježeni tragovi“ kasnije upotrijebe za analizu, a uvidom u obrasce tradicionalne pedagoške dokumentacije jasno je da, u hrvatskom sustavu RPOO-a, ova zamka nije izbjegnuta.

Promatra li se postojeća tradicionalna pedagoška dokumentacija u odnosu sa suvremenom dokumentacijom kojoj se teži, može se zaključiti da se radi o razvojnom kontinuumu gdje je tradicionalna pedagoška dokumentacija početak razvojnog puta, a suvremena pedagoška dokumentacija predstavlja daljnji korak u razvoju. Kako bi suvremena pedagoška dokumentacija dosegla svoj puni potencijal i postala vrhunac razvojnog kontinuuma pedagoške dokumentacije, potrebno je uvesti element digitalizacije koji bi pridonio sveukupnom poboljšanju (Slika 1).

Slika 1. Razvojni kontinuum pedagoške dokumentacije

Temeljem prikaza literature i analize postojeće propisane tradicionalne pedagoške dokumentacije razvidno je da poboljšanje kvalitete bilježenja odgojno-obrazovnog procesa zbog uvođenja digitalne pedagoške dokumentacije ne bi bilo vidljivo samo u tehničkoj promjeni načina unosa podataka, s trenutne olovka-papir metode na digitalizirani unos podataka u informacijski sustav, nego bi doprinijelo sveobuhvatnoj promjeni razumijevanja funkcije dokumentiranja, promjene oblika i načina vođenja dokumentacije koja su usklađeni s temeljnijim načelima NKRPOO. Iz usporedbe karakteristika postojeće tradicionalne i buduće digitalne pedagoške dokumentacije koje su prikazane u Tablici 2. proizlaze preporuke za unaprjeđenje načina vođenja pedagoške dokumentacije.

Tablica 2. Usporedba karakteristika tradicionalne i digitalne pedagoške dokumentacije

TRADICIONALNA PEDAGOŠKA DOKUMENTACIJA	DIGITALNA PEDAGOŠKA DOKUMENTACIJA
Višestruki unos istih informacija i prikaz fragmentiranih podataka	Brzi unos informacija i prikaz cjeloviti podataka
Visok financijski trošak godišnjeg kompleta dokumentacije	Dostupno bez naknade (nakon što se jednom plati izrada sustava)
Velika količina papira Zahtjeva prostor za pohranu i skladištenje	IKT unos podataka Ne zauzima dodatan radni prostor
Koristi samo djelatnicima ustanove za RPOO	Koristi svim dionicima
Formalni, faktografski zapisi	Etnografski zapisi
Zadani metodički okvir	Holistički pristup
Nema razvojnu funkciju	Osnovna funkcija je razvoj o-o procesa

Višestruki unos istih informacija i prikaz fragmentiranih podataka / Brzi unos informacija i prikaz cjeloviti podataka

Veliki broj istih činjeničnih zapisa upisuje u različite knjige pedagoške dokumentacije. Osobe koje upisuju podatke imaju uvid samo u obrasce za koje su zaduženi i vide samo određeni dio podataka. Digitalizacijom pedagoške dokumentacije osiguralo bi se da jednom uneseni zapis bude vidljiv kroz cijeli informacijski sustav čime bi se unaprijedila radna učinkovitost zaposlenika zaduženih za unos podataka, kao i osigurala ažurnost podataka. Postavkama računa regulirala bi se vidljivost podataka ovisno o ulogama koje su dodijeljene korisnicima sustava i time bi se omogućio cjeloviti uvid u podatke.

Visok financijski trošak godišnjeg kompleta dokumentacije / Dostupno bez naknade

Svake pedagoške godine iznova, svaka ustanova za RPOO u Republici Hrvatskoj kupuje knjige pedagoške dokumentacije propisane Pravilnikom. Prema procjeni Ministarstva gospodarstva[17], godišnji trošak materijala koje propisuje Pravilnik godišnje iznosi ukupno 11.186.143,60 kuna. Kada se tome pridoda trošak koji se izdvaja za zdravstveni karton djeteta, a koji godišnje iznosi 630.020, 48 kuna, dolazi se do ukupnog iznosa od 11.815.164,08 kuna. Preusmjeravanje financija u izradu digitalnog modela za vođenje pedagoške dokumentacije značilo bi jednokratno ulaganje u razvoj informacijskog sustava koji bi bio dostupan svim ustanovama RPOO u RH bez naknade. Iznosi potrebni za održavanje informacijskog sustava bili bi, u usporedbi s dosadašnjih gotovo 12 milijuna kuna godišnje, praktički zanemarivi.

Velika količina papira / IKT unos podataka

Godišnje se za propisane obrasce iskoristi ukupno 1196 stranica papira. Osim negativnog ekološkog utjecaja, uporaba papirnatih obrazaca zahtjeva prostor za pohranu tijekom korištenja, a potom i za arhiviranje nakon završetka pedagoške godine jer Pravilnik propisuje obavezu trajnog čuvanja Matične knjige i Ljetopisa, a minimalno pet godina čuvanje ostalih knjiga. S druge strane,

za digitalni unos podataka mogu se koristiti postojeća računala u ustanovi za RPOO, osobna računala, tableti i mobiteli, a sav bi unos, aktualan i arhivski, bio vidljiv i dostupan u trenutku autoriziranog ulaska u sustav.

Koristi samo djelatnicima ustanove za RPOO / Koristi svim dionicima odgojno-obrazovnog procesa u ustanovi za RPOO i izvan nje

Tradicionalnu pedagošku dokumentaciju koriste samo djelatnici ustanove za RPOO. Digitalizacija bi omogućila lakšu, pravovremenu i sigurnu razmjenu podataka sa svim dionicima odgojno - obrazovnoga procesa. Roditeljima bi digitalizacija pedagoške dokumentacije omogućila uvid u načine praćenja njihovog djeteta i približila odgojno-obrazovne procese koji se provode u vrtiću te time otvorila prostor za kreiranje novih načina oblika suradnje s ustanovom za RPOO. Digitalizacija pedagoške dokumentacije pozitivno bi se odrazila na proces tranzicije djeteta iz vrtića u školu. Kvaliteta prijelaza podrazumijeva uvažavanje iskustva djece i osiguravanja kontinuiteta odgojno-obrazovnog procesa (Einarsdottir, Dockerty i Perry, 2019), a uvid u cjelovitu pedagošku dokumentaciju iz ustanove za RPOO doprinio bi upravo osiguranju kontinuiteta. Povezivanjem svih uključenih i zainteresiranih za odgojno-obrazovni proces djeteta osigurala bi se kultura dijaloga i razmjene informacija koja bi jamčila uspješan prijelaz djeteta iz vrtića u školu. „Zajednička znanja i vještine, iskustva i promišljanja, djelovanja i refleksije učitelja i odgojitelja omogućili bi istinsku promjenu od koje bismo svi profitirali i koja bi nam olakšala put ka humanijem i senzibilnijem društvu.“ (Bel, 2020, str.33).

Formalni, faktografski zapisi / Etnografski zapisi

Analiza knjiga tradicionalne pedagoške dokumentacije jasno ukazuje da se u obrascima prikupljaju formalni, činjenični zapisi o ustanovi, djetetu i obitelji. Ovi se zapisi unose u obrasce izvan vremena provedenog u neposrednom radu s djecom. U NKRPOO (2015) navedeno je da etnografski zapisi kao što su fotografije, audio i video snimke, transkripti razgovora, anegdotske bilješke i zapisnici, grafičke reprezentacije iz aktivnosti djece omogućuju promatranje te bolje razumijevanje akcije djeteta. Digitalizacija pedagoške dokumentacija omogućila bi direktno bilježenje tijekom odgojno-obrazovnog procesa, a konkretni etnografski zapisi osigurali bi jasnu predodžbu dječje aktivnosti i stvaranje cjelovite slike svim zainteresiranim dionicima, a ne samo osobi koji u određenom trenutku bila uz dijete.

Zadani metodički okviri / Holistički pristup

Čvrsto zadani metodički okviri posebice su naglašeni u knjizi pedagoške dokumentacije odgojne skupine gdje se unaprijed planiraju razvojne zadaće, aktivnosti koje će se provoditi u svrhu ostvarivanja razvojnih zadaća i poticaji od strane odgojitelja. Ovakav pristup sukladan je s procesom školifikacije kojega Moss (2012) opisuje kao reducirani, fragmentirani i uski pristup koji pogoduje pripitomljavanju djece, njihovoj kontroli i predviđanju njihovih postupaka umjesto da omogući učenje koje proizlazi iz kretanja, eksperimentiranja i samostalnog zaključivanja. S druge strane, digitalizacija dokumentacije bi mogla pridonijeti stvaranju otvorenog holističkog modela koji omogućuje bilježenje usklađeno s potrebama djeteta, istovremeno uvažavajući kontekst obitelji, ustanove za RPOO i zajednice u kojoj dijete živi.

Nema razvojnu funkciju / Osnovna funkcija je razvoj odgojno-obrazovnog procesa

Posljednje navedena razlika u karakteristikama koja proizlazi iz načina bilježenja usklađenog s različitim razumijevanjem dječjeg razvoja (tradicionalnog i suvremenog) je temelj za razumijevanje razlika u pristupima bilježenja i osnova za daljnji razvoj procesa vođenja pedagoške dokumentacije.

ZAKLJUČAK

Pregledom literature utvrđeno je da se pedagoška dokumentacija prema svojem razvojnom putu i karakteristikama može podijeliti na tradicionalnu, suvremenu i digitalnu dokumentaciju.

Pedagoška dokumentacija koja je Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju propisana za sve ustanove RPOO u Hrvatskoj svojim karakteristikama odgovara tradicionalnoj pedagoškoj dokumentaciji koja je utemeljena na tradicionalnom pristupu odgoju i obrazovanju. Takav pristup odgoju i obrazovanju karakteriziraju determinizam, predvidljivost i mjerljivost (Slunjski, 2009). Tradicionalna pedagoška dokumentacija ima arhivističko-dokumentarističku funkciju, odnosno prikuplja činjenične podatke o ustanovi za RPOO, djetetu i njegovoj obitelji kako bi mjerila dječja postignuća u odnosu na unaprijed postavljene ljestvice (Alasuutari i Kelle, 2015), planirala proces prema unaprijed zadanim metodičkim naputcima (Slunjski, 2020) i prikazala dokaze formalne suradnje između različitih dionika. S obzirom da su tradicionalna uvjerenja o djetinjstvu trajno izgubila smisao (Šagud, 2015) niti tradicionalnoj pedagoškoj dokumentaciji više ne bi trebalo biti mjesto u ustanovama za RPOO.

S druge strane, humanistička orijentacija podrazumijeva uvažavanje djeteta, promovira autonomiju i razvoj sposobnosti za (su)upravljanje procesa odgoja i obrazovanja (Slunjski, 2020), a na dijete se gleda kao individuu, bogatu potencijalima i kao biće otvoreno za učenje od rođenja (Petrović-Sočo, 2013). Suvremena pedagoška dokumentacija svojom namjenom i oblicima dokumentiranja u propisana je NKRPOO (2015) i glavna joj je karakteristika razvoj kvalitetne pedagoške prakse.

Digitalizacija pedagoške dokumentacije omogućila bi skraćivanje vremena potrebnog za ispunjavanje, brži protok informacija među svim dionicima odgojno-obrazovnog procesa, uporabu etnografskih zapisa čime bi se premjestio fokus s formalizacije i školifikacije procesa dokumentiranja na ono čemu pedagoška dokumentacija zaista služi, a to je bilježenje dječjeg razvoja i planiranje aktivnosti usmjerene njegovom optimalnom razvoju.

Rintakorpi (2016) ističe da ne postoji čarobni štapić kojim se automatizmom razvija kvalitetna pedagoška praksa u ustanovama RPOO, čak i kada je ona jasno opisana kurikulumom. Za uvođenje inovacija u način vođenja pedagoške dokumentacije u kompleksne sustave, kao što je sustav RPOO, potrebno je vrijeme za pripremu, edukaciju i implementaciju. Kako bi pedagoška dokumentacija u svim ustanovama RPOO služila za procjenu postignuća i kompetencija djece, oblikovanje kurikuluma i razvijanje partnerstva s roditeljima i širom socijalnom zajednicom, kako je previđeno NKRPOO, nužno je uskladiti sve dokumente obrazovne politike RPOO sa suvremenim znanstvenim spoznajama o razvoju djeteta. To bi omogućilo razvoj pedagoške dokumentacije od postojeće tradicionalne, preko NKRPOO-om predviđene suvremene sve do digitalne čime bi se omogućio novi uvid i bolje razumijevanje odgojno-obrazovnih procesa u ustanovi za RPOO.

S obzirom da nije važno samo uvođenje tehnologije, već ono što odgojitelj čini s njom, kako koristi digitalne alate na smislen način koji doprinosi razvoju pedagoške prakse (Morgan et al. 2016),

nužno je u kurikulume inicijalnog obrazovanja i u programe profesionalnog usavršavanja odgojitelja uključiti ili povećati značaj sadržaja usmjerenih na razvoj digitalne kompetencije, kompetencija za praćenje i vrednovanje djece te kompetencija za samovrednovanje rada odgojitelja.

LITERATURA

Alasuutari, M. i Kelle, H. (2015). Documentation in Childhood. *Children & Society*, *29*(3), 169–173. doi: 10.1111/chso.12119

Alasuutari, M., Markström, A.-M. i Vallberg-Roth, A.-C. (2014). Assessment and documentation in early childhood education. New York: Routledge. doi: 10.4324/9781315818504

Alnervik, K. (2018). Systematic documentation: Structures and tools in a practice of communicative documentation.*Contemporary Issues in Early Childhood, 19*(1), 72–84. doi: 10.1177/1463949118762147

Antulić Majcen, S. i Pribela-Hodap, S. (2017). Prvi koraci na putu prema kvaliteti: Samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje.

Babić, N. (2014.) Suvremeno djetinjstvo: teorijski pristupi, prakse i istraživanja. Osijek: Filozofski fakultet.

Bašić, S. (2011). (Nova) slika djeteta u pedagogiji djetinjstva. U D. Maleš (ur.) *Nove paradigme ranog odgoja,* (str. 19–37). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju

Bučević, P. i Somolanji Tokić, I. (2021). Pedagoška dokumentacija i zakonodavni okvir ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj. *Školski vjesnik, 70*(1), 225–248.

Bel, V. (2020). Kvaliteta prijelaza i profesionalni razvoj odgojitelja. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu, 31*, 33–34.

Buldu, M. (2010). *Making learning visible in kindergarten classrooms: Pedagogical documentation as a formative assessment technique. Teaching and Teacher Education, 26*(7), 1439–1449. doi: 10.1016/j.tate.2010.05.003

Carr, M. i Lee, W. (2012). Learning Stories: Constructing Learner Identities in Early Education. London: Sage.

Kate Cowan i Rosie Flewitt (2021): Moving from paper-based to digital documentation in Early Childhood Education: democratic potentials and challenges, International Journal of Early Years Education, doi: 10.1080/09669760.2021.2013171

Dahlberg, G., Moss, P. i Pence, A. (1999). Beyond quality in early childhood education and care: Postmodern perspectives. Falmer Press.

Dahlberg, G., Moss, P. i Pence, A. (2007). Beginning at the beginning. U J. Moyles (ur.), *Beginning Teaching Beginning Learning in Primary Education* (str. 13–23).Berkshire: Open University Press.

Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe. Narodne novine, br. 63/08. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html.

Einarsdottir, J., Dockett, S. i Perry, B. (2019). Children's perspectives of transition to school: Exploring possibilities. U S. Dockett i B.Perry, (ur.), *Listening to Children's Advice about Starting School and School Age Care.* London: Routhledge.

Forman, G. E. i Fyfe, B. (1998). Negotiated Learning Through Design, Documentation and Discourse. U Carolyn P, Edwards, Gandini, L. i Forman, G.E. (ur.) *The Hundred Languages of Children,* (str. 239–260). Greenwich: Ablex.

Formosinho, J. i Formosinho, J. (2016). Pedagogy-in-participation, the serach for a holistic praxis. U J. Formosinho i C. Pascal (ur.), Assessment and evaluation for transformation in early childhood, (str. 26–55). London: Routledge.

Gibson Warash, B. i Workman, M. (2016). Teaching Preschoolers to Self – Assess Their Choices in Pre-K. *Journal of Educational Research and Practice*, *6*(1), 97–104. doi: 10.5590/JERAP.2016.06.1.07.

Higgins, A. i Cherrington, S. (2017). "What's the Story?: Exploring Parent–Teacher Communication Through EPortfolios." Australasian Journal of Early Childhood *42*(4), 13– 21. doi: 10.23965/AJEC.42.4.02.

Hsieh, H.-F. i Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, *15*(9), 1277–1288. doi: 10.1177/1049732305276687

Službeni list Europske unije (2015/C 172/05). Zaključci vijeća o ulozi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te osnovnoškolskog obrazovanja u poticanju kreativnosti, inovativnosti i digitalne kompetencije. Dostupno na https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015XG0527(04)&from=EN

Knauf, H. (2019). Documentation Strategies: Pedagogical Documentation from the Perspective of Early Childhood Teachers in New Zealand and Germany. Early Childhood Education Journal 48, 11–19. doi: 10.1007/s10643-019-00979-9

Knauf, H. (2020). Super-Documentation? Roads to digitalisation of documentation and their implications. U M. Alasuutari, H. Kelle i H. Knauf (ur.) *Documentation in Institutional Contexts of Early Childhood,* (str. 241–255). CH: Springer Nature.

Krechevsky, M., i Stork, J. (2000). Challenging educational assumptions: lessons from an Italian-American collaboration. Cambridge Journal of Education, *30*(1), 57–74.

Lindeman, S., Svensson, M. i Enochsson, AB. (2021). Digitalisation in early childhood education: a domestication theoretical perspective on teachers' experiences. *Educ Inf Technol,* 26, 4879–4903. doi: 10.1007/s10639-021-10501-7

Miljak, Arjana (1996), Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja, Velika Gorica – Zagreb: Persona.

Morgan, K., Morgan, M., Johansson, L. i Ruud, E. (2016). A systematic mapping of the efects of ICT on learning outcomes. Oslo: Knowledge Center for Education.

Morse, J. M., i Field, P. A. (1995). Qualitative research methods for health professionals (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage

Moss, P. (2012). Readiness, Partnership, a Meeting Place? Some Thoughts on the Possible Relationship between Early Childhood and Compulsory School Education. *FORUM*, *54*(3), 355–368.

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje (2012). Priručnik za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja. Zagreb.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Narodne novine, br. 5/15. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_01_5_95.html

Narodne novine (2001). *Pravilnik o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću*. Službeni list Republike Hrvatske. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_09_83_1422.html.

Narodne novine (2002). Pravilnik o obrascima zdravstvene dokumentacije djece predškolske dobi i evidencije u dječjem vrtiću. Službeni list Republike Hrvatske. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_10_114_1846.html.

Nilsen, M. (2018). Children's and teachers' activities with tablets and apps in preschool. (Doktorska disertacija). Gothenburg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Novaković, S., Tomljenović, Z. i Rončević, A. (2016). Monitoring and Documenting Preschool Children's Fine Art Creation. *Croatian Journal of Education,18*(Sp.Ed), 187–198.

OECD (2011). Starting Strong III – a Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care. OECD. Dostupno na http://www.oecd.org/edu/school/49325825.pdf.

Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja. Pedagogijska istraživanja, 6, 123–136.

Petrović-Sočo, B. (2013). Razvoj modela kurikuluma ranoga odgoja i obrazovanja. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece, 19*(71), 10–13.

Potter, W. J., i Levine-Donnerstein, D. (1999). Rethinking validity and reliability in content analysis. *Journal of Applied Communication Research*, *27*, 258–284.

Punie, Y., Redecker, C., (ur.) (2017). European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu , EUR 28775 EN, Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi: 10.2760/178382.

Pravilnik o sadržaju i obrascima pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci u dječjim vrtićima. Narodne novine, br. 83/01. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_09_83_1422.html

Rinaldi, C. (1998). Projected Curriculum Constructed through Documentation: Progettazione. An Interview with Lella Gandini. U Edvards, L. Gandini i G. Forman (ur.) *The Hundred Languages of Children,* (str. 113–157). Westport, CT: Ablex Publishing.

Rintakorpi, K., Lipponen, L. i Reunamo, J. (2014). Documenting with parents and toddlers: A Finish Case Study. *Early Years, 34*, 188–197.

Rintakorpi, K. (2016). Documenting with early childhood education teachers: Pedagogical documentation as a tool for developing early childhood practices. *Early Years*, *36*(4), 399–412. doi: 10.1080/09575146.2016.1145628

Slunjski, E. (2001). Integrirani predškolski kurikulum–rad djece na projektima. Zagreb: Mali profesor.

Slunjski, E. (2008). Dječji vrtić – zajednica koja uči, mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja. Spektar Media. Zagreb.

Slunjski, E. (2009). Postizanje odgojno-obrazovne prakse vrtića usklađene s prirodom djeteta. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 55*(22), 104–115.

Slunjski, E. (2020). Izvan okvira 5: Pedagoška dokumentacija. Zagreb: Element

Šagud, M. (2006). Odgajatelj kao refleksivni praktičar. Petrinja: Visoka učiteljska škola.

Šagud, M. (2015). Contemporary Childhood and the Institutional Context. *Croatian Journal of Education, 17*(1), 265–274.

Tankersley, D., Brajković, S. i Handžar, S. (2012.). Koraci prema kvalitetnoj praksi, priručnik za profesionalni razvoj odgojitelja. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.

Vujičić, L. (2014). Dječja perspektiva u igri: dokumentiranje odgojno – obrazovnog procesa. *Croatian Journal of Education*,*16*(Sp.Ed.1), 143–159.

Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju. Narodne novine, br. 10/97, 107/07, 94/13, 98/19. Dostupno na https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju

2nd International Scientific and Art Faculty of Teacher Education University of Zagreb Conference
Contemporary Themes in Education – CTE2 - in memoriam prof. emer. dr. sc. Milan Matijević, Zagreb, Croatia

From traditional to digital pedagogical documentation

Abstract

Pedagogical documentation is an important component of the work of every preschool teacher in the Early Childhood Education and Care (ECEC) institution (OECD, 2011).
Traditional pedagogical documentation is based on the traditional perception of the child as an immature, unfinished and incompetent being (Babić, 2014), which includes a use of predefined patterns for monitoring and evaluation of child development. Contemporary pedagogical documentation, which has a developmental function, is based on new paradigms of childhood that are emphasized in the National Curriculum for Early and Preschool Education (2015) which states three basic purposes of documentation: assessment of children's achievements and competencies, curriculum design and partnership with parents and communication with the wider social community. The idea for the development of digital pedagogical documentation which is discussed in this paper, is based on the Knauf (2020) claim that digital documentation has become a perfect form of documentation and even "super-documentation".
This paper has tree research aims. The first one is to review the literature regarding pedagogical documentation in order to determine different approaches of pedagogical documentation in ECEC institutions. The second one is aimed to analyze the pedagogical documentation prescribed by the Law on Preschool Education in relation to the approaches of pedagogical documentation in order to determine whether it corresponds to the characteristics of traditional or contemporary pedagogical documentation. A third aim, based on the literature review and the results of the analysis of pedagogical documentation prescribed by law, seeks to determine whether the process of digitization of pedagogical documentation can contribute to the quality of monitoring and evaluation of the child's educational process in ECEC institutions.
A review of the literature established that pedagogical documentation can be divided into traditional, modern and digital documentation according to its development path and characteristics. The results of the analysis of pedagogical documentation prescribed by the Law on Preschool Education show that its characteristics correspond to traditional pedagogical documentation. Digitization of pedagogical documentation would facilitate the use of forms of modern pedagogical documentation listed in the National Curriculum for Early and Preschool Education (2015) and help shift the focus from formalization and schoolification of the documentation process towards monitoring and evaluation of child's activities in order to provide its optimal development.

Key words

contemporary pedagogical documentation; digital pedagogical documentation; digitalization of pedagogical documentation; Early Childhood Education and Care Institution; traditional pedagogical documentation

Revizija #9
Stvoreno 10 studenoga 2022 23:17:35 od Janko
Ažurirano 13 siječnja 2023 11:12:09 od Valentina Gučec